

APOYAR PASO A PASO. El aprendizaje de niños y niñas con necesidades especiales en el aula de infantil

**Susan R. Sandall e Illene S. Schwartz
Madrid. Kaleida. 2013**

Tot i que el títol d'aquest llibre ("Apoyar paso a paso") em feia pensar en propostes seqüenciades i prèviament planificades, a l'estil d'orientacions més pròpies d'una educació especial poc vinculada a les realitats de les aules d'educació infantil, el cert és que llegir-lo ha estat una agradable sorpresa. M'he trobat amb un treball molt seriós i fonamentat, molt interessant per mestres d'educació infantil que vulguin fer les seves aules més inclusives.

Es un llibre molt útil per planificar activitats i situacions que tinguin en compte tots i totes els infants de l'aula, siguin quines siguin les seves capacitats i necessitats. Des del meu punt de vista, aconsegueix un objectiu cabdal i poc habitual en l'àmbit de l'atenció educativa personalitzada: fer propostes concretes i funcionals per atendre els infants amb necessitats educatives especials dins el marc de l'aula i de l'activitat quotidiana de l'escola, dins el seu grup classe i en els contextos habituals. Una atenció realment inclusiva.

En aquest treball doncs hi podeu trobar resposta a algunes de les següents preguntes:

- Com podem fer aules inclusives per a tots/es els alumnes, utilitzant metodologies obertes i diversificades però sense oblidar que cada nen es diferent, sense oblidar que hi ha alguns infants que necessiten una mirada personalitzada, una mirada que tingui en compte que per certs alumnes no es suficient l'ús de metodologies obertes, diversificades i innovadores?
- Com i quina quantitat i tipus de suport podem donar a determinats alumnes que necessiten més intensitat i intenció, sense treure'ls de l'aula ni separar-los dels seus companys?
- Com fer intervencions individualitzades i planificades per un alumne que ha de treballar uns objectius diferents als del seu grup, aprofitant l'activitat quotidiana de l'aula?

Son preguntes difícils que en pocs treballs s'aborden amb la claredat que es fa en aquest llibre, en el marc d'una proposta que respecta la vida i la dinàmica de l'aula, que pretén adaptar-se a cada context i a cada grup, fent intervencions intencionals i planificades pels alumnes que ho necessiten.

Avançar en la inclusió es un camí lent, en el qual avancem i naveguem, tal com diu Gerardo Echeita, en aigües turbulentes. Es un camí de no retorn perquè, quan hi entrem, ens adonem dels beneficis que té per a tots els infants, pels infants amb discapacitat i per la millora de l'acció educativa en general. A les aules i escoles inclusives hem après que els infants amb necessitats educatives especials que fa no molts anys es consideraven poc o gens educables i només s'escolaritzaven en escoles d'educació especial, poden aprendre molt en els entorns ordinaris, si disposen de suports personalitzats i d'oportunitats i ocasions de participació.

Aquest canvi cap escoles realment inclusives no es pot separar del canvi en les metodologies d'ensenyament que pretén un ensenyament de qualitat, aules on

l'activitat de l'alumne sigui realment el centre de l'acció educativa. A les aules i escoles on es practica la innovació, es reflexiona sobre el que es fa, s'avaluen els aprenentatges i les propostes educatives, és molt difícil que no s'avanci també en una millor atenció i suport a tots els alumnes, per tal que tots i totes hi puguin aprendre i participar.

Al llarg del text s'aporten eines perquè les mestres i els professionals puguin adaptar l'aula i l'ensenyament a la diversitat de l'alumnat. Eines que –dins una aula de qualitat– serveixin per dissenyar contextos d'aprenentatge rics i interessants. Eines i idees perquè –si a pesar de fer un ensenyament de qualitat i inclusiu– hi ha algun alumne que no aprèn i té dificultats, puguem ser prou flexibles per adaptar-nos a les seves necessitats particulars. A partir de conèixer bé aquest infant, caldrà estimular la nostra creativitat i cercar maneres d'ajudar-lo més personalment, sense que la solució passi necessàriament, per separar-lo de l'aula i del seu grup d'iguals; procurant que pugui participar i aprendre –el màxim possible– amb els seus companys, dins l'aula.

En el llibre s'aporten criteris clars, justificacions fonamentades de les propostes i multitud d'exemples concrets per facilitar la seva adaptació i el seu ús a l'aula. Al llarg del llibre, i sobretot a la primera part, s'aporten instruments, pautes i eines per facilitar la tasca d'observació, de planificació i reflexió que ha de fer un mestre reflexiu i inclusiu. Afavoreix el rol de l'educador com un professional observador i estratègic, que reflexiona sobre les propostes que fa, les avalua i les millora per tal de proporcionar experiències i entorns de alta qualitat per tota la diversitat de l'alumnat de l'aula. Un professional que vol millorar l'ensenyament però que no s'oblida ni nega que hi ha alumnes que necessiten una mirada personalitzada i una intervenció més intencional.

Per aconseguir no deslligar l'atenció personalitzada als alumnes amb necessitats educatives especials de la seva participació a la vida quotidiana de l'aula de referència proposen que les intervencions tinguin en compte quatre nivells d'intervenció:

En el **primer nivell**, l'objectiu es disposar d'uns **currículums i programes educatius d'alta qualitat**, fonamentats en les experiències i evidències referenciades pels autors/es.

En el **segon nivell**, es tracta de fer **ajustaments del currículum**, per planificar activitats i situacions que tinguin en compte la diversitat de l'alumnat de l'aula. Canvis en els materials, activitats, rutines o racons de l'aula perquè tots els alumnes hi puguin participar. Potenciar la participació i aprenentatge de tots els alumnes, també dels que tenen necessitats específiques a les activitats i al voltant dels continguts que es treballen a l'aula.

A continuació, en el **tercer nivell**, proposen que generem **Oportunitats d'aprenentatge integrades** pels alumnes que ho necessitin. Caldrà doncs incorporar oportunitats planificades sistemàtiques dins les activitats i situacions de l'aula per determinats alumnes. Son alumnes que necessiten una intencionalitat i una intervenció educativa planificada per adquirir alguns aprenentatges claus pel seu progrés (procediments, estratègies...). Caldrà pensar i planificar, en quins moments de la vida de l'aula i amb quins suports (materials, humans o tècnics) aquest alumne tindrà l'oportunitat d'aprendre uns continguts que considerem prioritaris pel seu desenvolupament. Haurem d'identificar les activitats/situacions més rellevants, en funció dels objectius d'aprenentatge i dels interessos de l'alumne i introduir episodis d'ensenyament aprenentatge breus i sistemàtics perquè l'alumne tingui més

oportunitats d'aprendre. En aquest cas, a diferència del segon nivell d'ajustament del currículum, l'objectiu personalitzat per l'alumne és diferent o més específic que l'objectiu general de l'activitat o situació pensada pel grup.

En el quart nivell proposen que es generin **estratègies específiques centrades en l'alumne**. Aquest tipus d'intervencions són per alumnes amb necessitats molt específiques que requereixen més intensitat de suport. Estratègies per ensenyar habilitats o continguts específics necessaris per aquell alumne per tal d'aconseguir objectius que requereixen un treball més personalitzat e intens. Es proposa introduir "moments especials" al llarg del dia i dins les diferents activitats de l'aula per treballar-los, aprofitant diferents moments en els que podem tenir més disponibilitat i ocasions per acompanyar-los.

Aquesta proposta de planificació i intervencions en nivells, a la segona part del llibre, ve acompanyada de multitud d'exemples concrets que faciliten la seva comprensió. Exemples pràctics organitzats segons el tipus (adaptacions ambientals, de materials, d'equipament o accés, de suport de l'adult o dels companys, de suport invisible...) o segons les rutines o activitats habituals que tenen lloc en una aula d'educació infantil.

Hi ha encara una tercera part del llibre en el que s'aborden quatre àmbits d'aprenentatge que es consideren claus i que tenen un desenvolupament importantíssim en els primers set anys de vida. Quatre aprenentatges clau que tot projecte d'educació infantil ha de tenir en compte: el funcionament autònom dins l'aula, l'aproximació al llenguatge escrit, fer amics i relacionar-se amb els altres i ser capaç de regular els comportaments inadequats o disruptius. Aquests aprenentatges no són fàcils per la majoria d'alumnes amb necessitats educatives especials i per això cal tenir-los presents i treballar-los amb cura i amb intensitat en aquesta important etapa de la vida. En aquesta tercera part també s'aporten estratègies i maneres de treballar-los.

Bona lectura!

Teresa Huguet